

fensar la terra: popularisem l'impost sobre la renda, per *deslliurar* els camps», Coromines (discurs de 1911 a Vilafranca del Penedès); «la ciència --- la utilisem en els nostres amors i els nostres odis, per *deslliurar*-nos del dolor i per acostar-nos a la realització de lo que anhelem», id. (*Les Hores d'A. S.*, *Hist. del llibre*, p. 19); «tornaven corrents al confessorari per *deslliurar-se* d'un pecat que els havia passat per alt», id. (*Llàgr. de St. Llor.*, ja en l'autògraf, I, iii, § 3, p. 63).

Deslliurament [Busa-N., Llull; *deslliurament de perill, de servitut*], Busa-N.]. «em revifava amb l'escalfor d'aquell cop de voluntat, i m'aconsolava pensant que el treball, que l'acció, és el *deslliurament*», Coromines (carta de 31-I-1902). *Deslliurança* [deli-, Llull, i sovint S. xv; escr. Renaix., però no Lab. 1888, sí en eds. tardanes de Lab., Vogel]. *Deslliuració* [S. xv]. *Deslliure* i *de-* [S. XIII].

Libertat [Llull], pres del ll. *libertas, -atis*, id., «per la folia voluntat que vos hagués, fos contra *libertat*, cor ésser dona conventual és sotsmetiment ---», *libertat* se cové mills en est món, ab voluntat, que ab membrar ni entendre; e obediència mills se cové en religió ---», «tots los cardenals li prometeren agradablement que li ajudarien a tota sa voluntat, segons la *libertat* del poder e l saber que Déus lur havia donat», *Blanq.* (NCL. I, 175.9, 198.13; II, 137.15); *llibertar* [DTo. 1647]; «si *llibertau* Don Perris, *llibertau*-los a tots», *La Presó de Lleida* (MilàF, *Romlo.*, 208, A II); *llibertador* [id.]; *allibertar* [id.]; *llibertari* [manca encara *DOrt.* i *DFa.*]; els obreristes i anarquistes del tombant de segle no l'usaren (ells llavors es deien «vermells»): no el recordo gaire en ús abans de 1930, en francès tampoc no es troba *libertaire* fins recentment (1922, i sembla ja 1910), sembla que partí de l'anglès on *libertarian* ja s'usava en el S. XVIII.

Liberté [Belv.], ll. *libertinus* només s'aplicava als esclaus lliberts; en sentit moral sembla haver partit del fr. [princ. S. XVII] i alhora de l'anglès, on *chartered libertine* «person allowed to do as he pleases» ja es troba en Shakespeare; *libertinatge* [Belv.].

Libert, pres del ll. *libértus* 'esclau que ha obtingut llibertat': l'aplicació a la llibertat en termes generals és pròpia del cat. entre les llengües rom. i així el trobem ja en el S. xv: en JRoig com a sin. de 'solter, fadrí, no lligat encara per matrimoni', on fa el programa del seu llibre: «*Primerament* / en mon jovent, / essent *libert*, / lo que he sofert / citaré; / puy contaré, / *segonament* / --- mos casaments / ---» (*Spill*, 761).

JoMartorell, li dóna alhora, en el *Tirant*, el sentit favorable de 'franc de tota subjecció forçada', i un de més aviat pejoratiu 'home desenfrenat, soberg': «tu creus que ab paraules vils e deshonestes me penses espantar ---? Dic-te que de tan *libert* cavaller com tu est no me-n tinc per injuriat, ni -m tendria per loat si negun bé-m deyes: car --- tant val al hom ésser loat de mals hòmens, com ésser loat de males coses: vingam a la batalla!»; i d'altra banda «Lo vot que Tirant féu --- Com yo --- sia posat en lo orde de cavalleria, franc e *libert* de tota captivitat e altre impediment no constret ni forçat ---» (Ag. I, 174, 366); i l'adv. *lliberta-*

ment 'lliurement' en el *Canç. Satíric Val.* II, 2742 (cf. Spitzer, *Litbl.* xxxv, 395); *V. Cat.-Al.* 1502 (§ 2634).

«*Lliberta* estava / un temps jo d'amor, / y no pensava / ni sentia dolor», Pere Ordines c. 1600 (JMBover, *Bibl. Escr. Bal.* II, 47.7.1); «si jo no me tornava a veure tan *llibert* com mi som vist ---» (*Francisco*, MilàF, *Romlo.*, 115E); «qui la mort m'ha donada? cerqueu qui és. - / Lo barbaresc s'atansa: —Jo som aquest. / —Que se'n torne a sa terra - solt y *llibert* / y veuran lo que ensenya la santa Lley», MilàF (*Mort de Galind*, v. 51); «en la edat primerenca, en aquella edat en què --- no ha pogut l'enginy trencar los lligams de la imitació, prou feya de conèixer que'l d'en Cinto --- correria més endavant *llibert* y rumbós ---», MilàF (*O. Cat.*, ed. Gili, 1879, p. 180). I avui continua essent popular, fins en ambients rústics: *un lloc libért* sento a Cerdanya (Dorres, 1959) per a un paratge sense arbres.

Liberal o *liberal* [S. XIII], pres del ll. *liberalis* 'propi de qui és lliure', 'noble, honorable, generós': «Can prínceps savis sia, - nets, suaus, *liberals*, / menysprean tota via - les causes temporals / --- / Per *liberalitat*, - qui és la quarta causa, / en pau deu semblar - qui de dar bés no pausa», G. de Cervera, 892/920, 898/926; «mot fortment cogitò lo cambiador en la santa vida de Evast e Aloma, e per lo bo exempli --- exí lo cambiador de la servitut d'avarícia, e fo d'aquí avant home larc e *liberal* als pobres de Crist; e per la virtut de larguea, la qual fo en ell, hac en sí moltes d'altres virtuts», Llull (*Blanq.*, NCL. I, 104, 12), i apareix en altres textos lullians.

També en d'altres dels Ss. XIV-XV: «Com lo Mestre sabé lo que Tirant havia fet, dix al Rey e a Phelip --- —Per ma fe yo crec si Tirant viu molt temps, ell basta a senyorejar tot lo món: ell és *liberal*, ardit e savi, ginyós més que tot altre --- si --- yo tinguéss filla yo la daria més prest --- a Tirant que a negun príncep de la crestianat», JoMartorell (Ag. I, 339).

En els temps moderns, s'ha vacil·lat, i es va vacillar llargament, entre la forma *liberal* i *liberal*: OPou ho posa adés així, adés amb *l-*: «*liberal*: beneficis, liberalis, benignus; *liberalitat* --- no ha d'ésser major la *liberalitat* del que los béns basten», però «home que és *liberal* en acullir: homo hospitalis, hospitalissimus» (*TbPu.*, 304, 321). Careta, *Barbr.*, desaprova que hom digui *liberal*, i en efecte cap a 1915 va tendir a imposar-se la forma amb *l-*, i que és com sembla que quedarà, amb la reserva que com a terme de política, especialment per al partit polític del S. XIX resta *liberal* (és l'ús que observava Coromines des de c. 1920; així en *Tomàs de Bajalta* etc.). L'aplicació del mot a les idees polítiques sembla haver nascut a França, on ja es troba en Siéyès i en Benjamin Constant en els anys 1795 i ss.; a Espanya apareix aplicat a un partit polític el 1810, veg. l'estudi de Marichalar, que cito en el DECH III, 643a37. *Liberalitat* [mj. S. XIII, Guillem de Cervera, supra]. *Lliberalada*. *Lliberalisme*. *Lliberalenc*. *Lliberalejar*. *Lliberalesc*. *Liberalitzar*.

Lliberar [JoMartorell]: «munde de l'ofensa - en edat perfeta, / dejú fidelíssim - i ab pensa bona, / e